

Post 1 - Optakten til 2. verdenskrig

I 1919 havde Tyskland lidt alvorligt nederlag i 1. Verdenskrig. Derfor blev landet presset til at underskrive Versailles-fredstraktaten (En traktat er det samme som en aftale), som indebar hårde vilkår for Tyskland, der blandt andet måtte afstå store landområder, skære meget ned på militæret og samtidig betale store krigsskadeerstatninger til bl.a. Frankrig, England og USA. Mange tyskere følte, at traktaten havde været en ydmygelse, og de følgende årtier var desuden præget af økonomisk og politisk ustabilitet i Tyskland. Efter at have vundet regeringsmagten i Tyskland i 1933 gik Adolf Hitler straks i gang med at udfordre de indskrænkninger, som Versaillesfreden havde indebåret for Tyskland. Samtidig fortalte han omverdenen, at Tyskland kun havde fredelige intentioner – i håb om, at ingen af de europæiske magter ville gribe ind, før Tyskland havde genvundet sin styrke.

Post 2 - Hitlers vej til magten

I 1920 blev det tyske nazistparti, NSDAP, (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei oversat til dansk "Det nationalsocialistiske tyske arbejderparti") stiftet. Året efter partiet blev stiftet, altså i 1921, blev Adolf Hitler leder for partiet. Med sine ekstreme og racistiske budskaber fik partiet i begyndelsen kun lidt tilslutning hos de tyske vælgere, men det ændrede sig i 1929, hvor verdensøkonomien brød sammen, som følge af børskrakket på Wall Street, New York. Ikke mindst Tyskland blev hårdt ramt. Fabrikker lukkede på stribe og millioner stod uden arbejde, hvilket skabte et stærkt ønske om forandring. Ved valget i 1932 blev NSDAP Tysklands største parti med 48,5 pct. af stemmerne. Året efter blev Hitler udnævnt til rigskansler, og i 1934 gjorde han sig selv til det tyske riges Fører. Tyskland var nu et enmandsdiktatur.

Post 3 - Invadering af Polen

Den 1. september 1939 invaderede Tyskland Polen under aktionen Fall Weiss. Dette blev starten på 2. verdenskrig. Sovjetunionen og Tyskland havde forinden indgået en ikke-angrebspagt, den såkaldte Molotov-Ribbentrop Pagt. (Sovjetunionen var en samling af bl.a Rusland, Estland, Letland, Hviderusland, Ukraine, Georgien m.f.) Som en konsekvens af aftalen, der blandt andet rummede en hemmelig aftale om opdeling af Østeuropa i en tysk og en sovjetisk zone, invaderedes Polen fra øst af Sovjet den 17. september 1939. Nazisterne anså den polske befolkning for at være en underlegen race, dvs. nazisterne mente, at de var mindre værd. Det var Hitlers plan, at polakkerne skulle arbejde til gavn for Tyskland.

Post 4 - 2. verdenskrig begynder

Da Tyskland invaderede Polen udstedte Frankrig og Storbritannien Hitler et ultimatum: Træk alle tyske tropper ud af Polen, eller vi erklærer krig.

Den 3. september 1939 erklærede den britiske premierminister Chamberlain krig mod Tyskland på national radio. Frankrigs krigserklæring følger kort efter. 2. verdenskrig er nu en realitet.

De allierede, som kæmpede mod Tyskland var bl.a. Storbritannien, USA, (Frankrig i starten af 2. verdenskrig) og med tiden også Sovjetunionen.

På den anden side stod aksemagterne, der bl.a. bestod af Tyskland, Italien og Japan.

Post 5 - Danmarks besættelse

D. 9. april 1940 vågnede Danmarks befolkning op til tysk støvletramp i gaderne og tyske fly i luftrummet. Landet var besat. Den krig, der havde raset i Europa det sidste halve år, var nu en realitet for danskerne.

D. 9. april 1940 nåede Anden Verdenskrig til Danmark. I morgentimerne blev tyske tropper landsat fra fly og skibe forskellige steder i landet, og samtidig kørte den tyske hovedstyrke over grænsen i Sønderjylland. Flere steder kom det til kamp, men hurtigt måtte man indse, at al modstand var nyttesløs.

Danmark befandt sig nu i en særpræget situation. Landet var besat, men ikke i krig. Formelt var Danmark stadig en suveræn og neutral stat, som den tyske værnemagt bare havde overtaget forsvaret af. Reelt var Danmark nu en del af en verdenskrig.

Post 6 - Hverdagen under besættelsen

Den danske regering indledte et samarbejde med den tyske besættelsesmagt. Den danske regering kunne derfor fortsat styre Danmark. De ledende danske politikeres strategi var at bevare så meget selvbestemmelse som muligt ved at tilpasse sig tyskernes ønsker. På denne måde ønskede de store danske partier - at beskytte det danske samfund mod overgreb fra besættelsesmagten og de danske nazister i Danmarks National-Socialistiske Arbejderparti (DNSAP).

En konsekvens af samarbejdspolitikken blev, at langt de fleste danskere kunne fortsætte deres hverdagsliv som tidligere i besættelsens første år. Til gengæld opnåede Tyskland økonomiske fordele ved samarbejdet med den danske regering. Dels kunne Danmark holdes under kontrol af ganske få tropestyrker. Og dels fik tyskerne glæde af danske landbrugs- og industrivarer.

Gradvist blev tilværelsen alligevel mere trist for danskerne i besættelsesårene. Krigen betød varemangel, rationering, luftalarmer, regler om mørklægning om aftenen og lukkede grænser. Fænomener, som fik mange til at føle sig som fanger i deres eget land. På grund af en økonomisk krise blev særligt arbejderne i byerne fattigere i de første besættelsesår. Men selvom der blev mangel på varer i Danmark, var danskerne et af de folk i Europa, som havde den højeste levestandard i krigsårene. Der var aldrig nogen danskere, som døde af sult herhjemme under besættelsen

Post 7 – Jødeforfølgelse

En vigtig side af de tyske nazisters politik var racisme over for jøder. Det kaldes antisemitisme.

Efter nazisterne i 1933 overtog magten i Tyskland, indførtes en række love. Disse love skulle gøre det uudholdeligt for jøderne at bo i Tyskland. Mange jøder valgte derfor at rejse fra landet, selvom de følte sig som tyskere.

Da Tyskland trængte ind i Polen i september 1939 samlede de landets 3 millioner jøder i ghettoer (Isolerede bydele, som jøderne ikke måtte forlade).

Nazisterne ville gerne have jøderne ryddet af vejen, så der blev bedre plads til den ariske race, som mest bestod af nordeuropæere. Nazisterne overvejede at tvangsforflytte jøderne til øen Madagaskar ved Afrikas kyst. Denne idé blev dog aldrig til noget.

Da Tyskland i sommeren 1941 angreb Sovjetunionen, begyndte tyskerne næsten med det samme at dræbe jøderne. Det foregik ved, at specialenheder skød dem. Nogle steder blev der skudt flere tusinde ad gangen.

Herefter blev jøderne mest samlet i lejre. Der blev opført lejre i alle de områder, tyskerne havde besat. I nogle lejre, kaldet koncentrationslejre (kz-lejre), blev jøderne tvunget til slavearbejde.

I 1942 begyndte nazisterne at opføre en ny type kz-lejre, hvor fangerne blev dræbt med det samme. Disse kaldes udryddelseslejre. Nogle forskere mener, at omkring 6 millioner jøder blev udryddet under 2. verdenskrig.

Post 8 – Modstandsbevægelsen

Under besættelsen var der danskere, der ville bekæmpe den tyske værnemagt. De ville svække tyskerne i Danmark og støtte de allieredes (England, Sovjetunionen og USA's) krig mod Tyskland. På den måde skulle modstanden hjælpe til, at Danmark ville blive befriet.

De første modstandsgrupper opstod i løbet af 1942. De bestod især af danske kommunister og af danskere på højrefløjen.

I det tidlige modstandsarbejde var udsendelse af ulovlige blade og pjecer vigtig, fordi det gjaldt om at fjerne befolkningens støtte til samarbejdspolitikken. De almindelige aviser kunne ikke bruges på grund af tyskernes censur.

Efterhånden begyndte nogle grupper at sabotere fabrikker, der fremstillede varer til tyskerne, og de danske jernbaner, der bragte varer til Tyskland. Dette kunne gøres ved fx at sprænge fabrikker eller sprænge dele af jernbanen i luften. I starten af besættelsen var der få aktioner/handlinger mod tyskerne, men som krigen skred frem, steg antallet af sabotageaktioner også.

Det tyske politi brugte tyskvenlige danskere til at få oplysninger om modstandsgrupperne. Disse såkaldte stikkere var den største trussel mod modstandsgrupperne.

Modstandsbevægelsen dræbte omkring 400 danskere, som de mente var stikkere, eller som blot samarbejdede med tyskerne.

Post 9 – Hvidstengruppen

Hvidstengruppen var en af de mest kendte danske modstandsgrupper under den tyske besættelse. Gruppen var aktiv fra marts 1943 til marts 1944.

Gruppens arbejde og forbindelser var samlet i området omkring Hvidsten Kro i Hvidsten mellem Mariager og Randers, og den modtog britiske våben og danske agenter i britisk/engelsk tjeneste nedkastet med faldskærm. Gruppens aktiviteter i april og maj 1943 bidrog væsentligt til tyskernes strengere og hårdere kamp mod den danske modstandsbevægelses kampe, der fandt sted hen over sommeren 1943.

Hvidstengruppen blev ledet af kroejer Marius Fiil og flere af hans børn og svigerbørn som medlemmer. Gruppen var en nedkastningsgruppe, dvs. at deres opgave var tage imod containere med våben og sprængstof, og efterfølgende bringe det til et sikkert sted og til sidst give det videre til andre dele af modstandsbevægelsen, for at det kunne gøre bruges ved sabotageaktioner i modstandskampen.

Gruppen blev afsløret og arresteret af Gestapo (Det hemmelige tyske politi) i marts 1944. I juni 1944 blev otte af gruppens 14 medlemmer henrettet, som følge af deres modstandskamp mod tyskerne.

Post 10 – Befrielsen

Frem mod maj 1945 havde situationen i Danmark udviklet sig markant. I 1943 var samarbejdspolitikken ophørt. I 1944 havde mange danskere rejst sig mod besættelsesmagten i den store folkestrejke. Det danske politi var også blevet opløst i 1944. I resten af verden gik det også dårligt for Nazityskland, der tabte mere og mere terræn til de allierede tropper, som langsomt men sikkert nærmede sig Berlin.

Den engelske radio, BBC, sendte dagligt nyheder på dansk, så danskerne på den måde kunne følge med i krigens gang uden tyskernes censur (Under besættelsen styrede tyskerne, hvad der kom ud i aviser og nyheder, Aftenen d. 4. maj 1945 var ingen undtagelse. Midt i en nyhedsudsendelse blev speakeren afbrudt og kunne efter en kort pause meddele, at de tyske tropper i Holland, Nordvesttyskland og i Danmark havde overgivet sig.

Efter det glade budskab i radioen gik mange danskere på gaden for at fejre, at tyskerne i Danmark overgav sig. Gader og større pladser i danske byer blev fyldt med glade mennesker. Mange steder brændte de deres mørklægningsgardiner for at fejre den gode nyhed. De tyske tropper var dog stadig i landet, hvilket flere steder skabte en lidt anspændt stemning mellem glade danskere og tyske soldater.

Det var først om morgenen d. 5. maj 1945, at de tyske tropper officielt overgav sig. Dette blev fejret i landet efter kl. 8, hvor bl.a. kirkeklokkerne begyndte at ringe for at fejre befrielsen.

I dag er der mange, der sætter lys i vinduerne om aftenen den 4. maj. Lysene er for at mindes besættelsestiden i Danmark og for at glæde sig over, at Danmark blev frit igen. Alle offentlige bygninger flager desuden d. 5. maj for at fejre befrielsen.

Post 11 - Danmark frit

I tiden efter befrielsen begyndte modstandsfolk at anholde folk, som de mente havde haft for tæt et forhold til tyskerne eller ligefrem arbejdet sammen med dem. Nogle af de såkaldte tyskertøser (piger som havde været kærestere med tyske soldater under besættelsen) blev endda klippet skaldet og jagtet nøgne rundt i gaderne. Andre steder kom det til skudvekslinger mellem modstandsfolk og danskere i tysk tjeneste.

Desværre skete det også, at danske modstandsfolk beskød andre modstandsfolk, som de troede var medlemmer af HIPO (HIPO er forkortelse for hjælpepoliti, som var danskere, der hjalp det tyske politi under besættelsen.) Alene i København blev 83 mennesker dræbt og op mod 500 såret i dagene efter befrielsen.

I dagene efter d. 5. maj begyndte de tyske soldater rundt om i landet at rejse hjem. Mange af dem måtte gå hele vejen tilbage til Tyskland. Flere af de danskere, der havde arbejdet for tyskerne, måtte overgive sig til danske modstandsfolk uden at vide, hvad der ville ske dem. D. 8. maj blev Rigsdagen (det der svarer til folketinget) igen åbnet. En af de første nye love var en lov om forræderi og anden landsskadelig virksomhed. Loven blev kaldt Forræderiloven. Den højeste straf for at bryde denne lov var dødsstraf.

Opgaveark

Post 1:

Hvad hed den aftale, som Tyskland blev tvunget til at underskrive, da 1. verdenskrig sluttede i 1919?

Post 2:

Hvorfor fik Nazipartiet i Tyskland pludselig stor fremgang?

Post 3:

Hvilket land invaderede Tyskland d. 1. september 1939? _____

Hvilket land havde Tyskland en hemmelig aftale med? _____

Post 4:

Hvad kalder man de lande, som forsøgte at bekæmpe Tyskland?

Post 5:

Hvornår blev Danmark besat? (Dato og år) _____

Post 6:

Nævn eksempler på, hvordan danskernes hverdag ændrede sig under besættelsen.

Post 7:

Hvad kaldte man de lejre, som nazisterne samlede jøderne i og hvad skete der med jøderne i disse lejre?

Post 8:

Nævn eksempler på, hvordan modstandsbevægelsen modarbejdede tyskerne.

Post 9:

Hvilket arbejde udførte Hvidstengruppen i modstandskampen mod tyskerne?

Post 10:

Hvornår blev Danmark officielt befriet? _____

Hvordan markerer vi befrielsen i dag? _____

Post 11:

Hvad kaldte man de piger, der havde været kærester med tyske soldater under besættelsen, og hvordan gik det dem efter besættelsen?

Lærer svarark

Post 1: Versailles-traktaten

Post 2: Børskraket i New York fik verdensøkonomien til at bryde sammen. Fabrikker lukkede og mange mistede deres arbejde. Folk ønskede forandring.

Post 3: Polen. Sovjetunionen.

Post 4: De allierede

Post 5: 9. april 1940

Post 6: Varemangel, rationering, luftalarmer, regler om mørklægning om aftenen og lukkede grænser.

Post 7: Koncentrationslejre. De udførte slave arbejde eller blev slået ihjel

Post 8: Sabotere fabrikker, der fremstillede varer til tyskerne, og de danske jernbaner, der bragte varer til Tyskland.

Post 9: De tog imod våben og sprængstof, som englænderne kastede ned fra fly og bragte det videre til andre modstandsfolk.

Post 10: 5. maj 1945. Man flager fra offentlige bygninger d. 5. maj. Mange folk sætter lys i vinduerne om aftenen d. 4. maj.

Post 11: Tyskerpiger. De blev klippet skaldet og jagtet nøgne rundt i gaden.